

פרשת שמות

נושא השבוע: חמלה

נושא השבוע

לנוכח ההתייחסות לצו הקשה של פרעה, "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" נדון בנושא "חמלה". הצו הוביל איש מבית לוי ובת לוי להצפין את הרך הנולד להם שלושה חודשים ואחר כך לשימו בתיבת גומא על שפת היאור. בת פרעה ירדה אל היאור עם נערותיה. היא שלחה את אמתה לקחת את התיבה ואז "ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בכה". בת פרעה חמלה על התינוק, ולמרות הציווי הנחרץ של אביה המלך, אימצה אותו לה לבן. ומספרת האגדה: "כיון שראו אמהותיה שביקשה להציל את משה אמרו לה: מנהגו של עולם מלך גוזר גזירה, אם כל העולם כולו אין מקיימים אותה, בניו ובני ביתו מקיימים אותה. ואת עוברת על גזירת אביך? מיד בא גבריאל וחבטן בקרקע".

פסוקים מומלצים לקריאה: פרק ב' פסוקים א'-י"א.

מה פרשה

- **פרשת השעבוד** – פרעה דאג בגלל ריבוי עם ישראל וגזר גזירות קשות כדי להחליש אותם.
- **לידת משה ובריחתו למדין** – משה הושם בתוך תיבת גומא ביאור, ובת פרעה אימצה אותו. כשגדל הרג איש מצרי וברח למדין, שם כרת ברית עם רעואל, נשא לאשה את צפורה בתו ונולד בנו גרשום.
- **התגלות ה' בסנה ושליחות משה** – ה' שמע את צעקת בני ישראל והחליט להושיעם. הוא התגלה למשה מתוך סנה בוער באש שאיננו אוכל, וציווה עליו לצאת בשליחותו.
- **חתן דמים** – בדרך פגש משה את ה' שרצה להמיתו. אשתו הצילה אותו מן הסכנה במולה את בנה.
- **משה ואהרן לפני פרעה** – ביקשו להוציא את העם לחוג במדבר. פרעה סרב והכביד בעבודה.

נושאים לשיחה

ניתן לפתוח את הדיון בשאלות: מה הרגישה בת פרעה כשראתה את התינוק הבוכה? מה עורר את חמלתה? בפני אילו סכנות ניצבה בת פרעה כשלקחתו? מה היה קורה אילו בת פרעה לא היתה מגלה רגישות ולא היתה מעזה לעבור על מצוות אביה? אפשר להזמין את התלמידים לספר על מקרה בו הם הרגישו רחמים וחמלה על מישהו, ולתאר כיצד פעלו. אפשר גם לדון בשאלה אילו דברים מעוררים בנו רגש של חמלה? כדאי להעלות במהלך הדיון מושגים כמו: הזדהות, הבנה, חיבור לכאבו של האחר.

בעקבות השיר במדור "בין השורות", מעניין לשאול את התלמידים האם זהו מצב "רגיל" שבו תלמיד מרחם על מורה? ואם לא, מדוע? האם לדעתם רגש החמלה יכול וצריך לחצות גבולות? אפשר לשאול את התלמידים האם קרה להם שריחמו על מישהו, שהיו ברוגז אותו? כיצד הרגישו? האם חוו רגשות מנוגדים?

מ ד ר ש

מדרש זה מציג לפנינו **קונפליקט** של אבא תחנה החסיד המתלבט בין צו הלב הרגשי, ובין ציות להגיון ולשכל הישר. בתחילת המדרש מוצג אבא תחנה החסיד הנתקל באדם חולה המבקש את עזרתו. אבא תחנה אינו נשאר אדיש לבקשה זו, סביר להניח כי הוא מזדעזע ממראהו של האיש ומרחם עליו, התלבטותו האם אכן לעזור נובעת מכך שמנגד עומד שיקול חשוב לא פחות – פרנסת משפחתו. ובכל זאת בסופו של דבר, רחמיו על האיש הם המכריעים את החלטתו. בנקודה זו כדאי לציין כי במדרש המקורי (לפני התלמידים מופיע המדרש המעובד), רבי תחנה אומר בהתלבטותו: "ואם אני מניח את מוכה השחין אני מתחייב בנפשי". אמירה זו קיצונית מאוד וניתן אולי לפרשה כ"אם אעזוב אותו הוא עלול למות ואז לא אוכל לסלוח לעצמי", כלומר המפגש עם אותו אדם נגע בו באופן כזה שמצפונו לא איפשר לו לעוזבו. ניתן להגדיר כי הקונפליקט האישי של אבא תחנה החסיד מייצג התלבטות עקרונית: מה היא מערכת השיקולים שאמורה להנחות אדם בהתנהגותו: האם **הרגש וצו הלב** הם שצריכים להוביל או דווקא **ההגיון והמחויבות**? לכאורה באופן טבעי הנטייה תהיה לדבוק בשכל ובהגיון, אולם במדרש שלפנינו אבא תחנה החסיד מחליט לפעול על פי צו הלב, אולם בחזרו הוא עדיין מוצא את חבילתו, כלומר למרות, ואולי דווקא **משום הסיכון שנטל**, בסופו של דבר, הוא זכה בשני העולמות.

בסיומו של המדרש מוצגת התערבות חיצונית ברורה של האל הדואג לכך שאבא תחנה החסיד לא יגיע לחילול שבת. ויתכן כי מטרתו של סיום זה היא להדגיש כי גם ההצלחה בחלקו הראשון היא משמים, כאשר סיוע זה מעיד בוודאי על **שביעות רצון** של האל ממעשיו של אבא תחנה החסיד ומהבחירה שעשה. אפשר לשאול את התלמידים מה גרם לאבא תחנה להתלבט? האם ההכרעה היתה נכונה לדעתם? ונניח שאבא תחנה לא היה מספיק להגיע לפני שבת, ולבני משפחתו לא היה מה לאכול, האם גם אז החלטתו היתה נכונה?

פעילות נוספת

אפשר להזמין את התלמידים לבחור צבע או מספר צבעים המתאימים למילים **חמלה** ו**רחמים**, כל ילד יסביר את בחירתו, תוך כדי סבב יעלו מושגים ותחושות המתחברים למילים אלו.

בשלב שני ניתן להזמין את התלמידים ליצור יצירה מופשטת שכותרתה "חמלה" או "רחמים", או לחילופין לצייר סיטואציה בה באים רגשות אלו לידי ביטוי.